MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№6

2025
IYUN

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Elektron nashr,
336 sahifa, iyun, 2025-yil.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Shakarov Zafar G‘afforovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay’ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo‘taboyev Mahammadjon To‘ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Tursunov Ulug‘bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o‘g‘li, Texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo‘raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz:
1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

Ways to Strengthen the Economy of Karakalpakstan 12
Isakov Janabay Yakypbayevich

Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish xavf-xatarlarini iqtisodiy baholash........ 18
Raxmatova M.G., Saidjonova Z.B

Strategy For Attracting Investments By Expanding the Participation of Joint-Stock Companies in the Securities Market 23
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna, Kutlymurat Zhalgasovich Aytmuratov, Raushan Nurlybay qizi Umirzakova

O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlari: mavjud holat va takomillashtirish yo'llari 29
D.E.Qarshiev

Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston 35
Islomova Dilrabo Salomovna

Oliy ta'lim muassasalarida xodimlarning mehnat samaradorligini oshirishda rahbarlarning roli 40
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li, Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'gli, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Madraimov Xabibulla Madaminovich

Обзор по теме Современные системы управлением возбуждение синхронных машин и перспективы их развития 47
Алиев Аброр Мураткулович

The Mechanism for Applying Tax Benefits and Preferences in Tax Administration 52
Dilorom Mutalova

Innovatsiyalarning ahamiyati va ularning iqtisodiy samaradorligining o'zbekiston qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashdagi roli 57
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li

Bino va inshootlarni zilzilabardoshligiga oid nazariyalar........ 62
Jalilov Ahmadbek Ikromjon o'g'li

Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini konseptual asoslari va shartlari asoslari xususida 66
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich

The Analysis of the Psychophysiological Condition of Children With Mental Disorders and the Creation of Comfort Through Designed Clothing........ 73
Asatilaeva Lola Muratjon qizi, Muminova Umida Tokhtasinovna

Analysis Types of Waterproof Fabrics and Their Physical and Mechanical Properties 80
Pulatova Laziza Bakhodirovna, Kasimova Aziza Bakhodirovna

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari 85
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich, To'xtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li

Suv resurslarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar:qishloq xo'jaligi uchun iims modelini ishlab chiqish...... 89
Fazilat Egamberganova Shuhratovna

Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish 93
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li

Qurilish sanoati korxonalarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmlari 98
Yembergenova Aynur Aydosbaevna

Mahalliy budjetlar ijrosi to'g'risidagi hisobotlar va ularning axborot imkoniyatlarini oshirish masalalari 104
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich

Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi 110
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi

Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatidan foydalanish darajasi va uni oshirish omillari 115
Umarkulov, Kodirjon Maxamadaminovich, To’xtasinov Boburbek Yusufjon o’g’li

Soliq toʻlovchilarning majburiyatlari bajarilishini taʼminlashning gnoseologik asoslari xususida 118
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich

Nodavlat oliy ta’lim tashkilotlari faoliyatini tashkil etishning tashkiliy-huquqiy jihatlari 125
Yaqubova Nodira Olim qizi

Oʻzbekistonda toʻqimachilik eko-mahsulotlari bozorining rivojlanish imkoniyatlari 130
Nosirova Charos

Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining oʻrni 135
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o’g’li

Axoli daromadlarining turmush farovonligiga ta’siri 142
Berdibekov A.

Raqamli iqtisodiyot sharoitda ta’lim xizmati sifatini oshirishni ekonometrik modellashtirish usullari 148
Axmedova Barno Abdiyevna

Jahon mamlakatlarida chakana savdoni boshqarishning oʻziga xosligi va unda strategik menejment tizimi 151
Yaqubov Azizbek Gʻanibekovich

Kichik tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari 156
Amonov Mehriddin Oromiddinovich

Geologiya korxonalarining investitsion samaradorligini oshirish yoʻllari 163
Oʻtamurodova Surayyo SHokirjon qizi

Temir yoʻl transportini rivojlantirishdagi xorij tajribasi 169
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich

Hududlar iqtisodiyoti agrar sektori investitsion faolligining koʻrsatkichlar tizimi va ularning xususiyatlari 174
S.J. Yangiboev

Hududlarning soliq salohiyatini oshirishdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari 181
Sharipov Narzullo Gʻulomovich

Uzoq muddatli aktivlar auditining tashkiliy va uslubiy jihatlarini takomillashtirish 188
Bakayev Xurshid Maxmudovich

Применение искусственного интеллекта в оценке кредитных рисков.. 195
Маликов Шохрух Шокирович, Неъматова Фарангиз Санжар кизи, Омонов Санжар Ғанишер ўғли, Гулмуродова Динора Акрам кизи, Камалов Шухрат Камалович

Tashqi bozorlarda tovarlarning raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy marketingdan foydalanish ... 209
Meliqulov Abduhalil Norinovich

Tijorat banklari investitsiya faoliyatida yuzaga keluvchi risklar 215
Joʻrayev Oʻktam Panji oʻgʻli

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda xalqaro savdo shartnomalarining roli.. 219
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich

Servislashgan jamiyatda avtoservis xizmatlarining oʻrni va ahamiyatini yoritishga qaratilgan ilmiy yondashuvlar 223
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi

Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi oʻrni 230
Qoʻziyev Shodiyor Qilichboy oʻgʻli

Madaniy festivallar-turizmni rivojlantirish vositasi sifatida 234
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna

Xizmatlar sohasida innovatsion strategiyani shakllantirishning oʻziga xos jihatlari 239
Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

Innovatsion tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotdagi oʻrni 244
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich

Managing Tourism in Fragile Ecosystems: A Case Study Approach 251
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova

Development of the Digital Financial Assets Market to Enhance Investment Activity 258
Shamshinur Yakubova

Turizm sohasining investitsion jozibadorligi va uni oshirish yo’llari 263
Ayubov Ilyos Ilxomovich

Qimmatli qogʻozlar bozorida risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirish 268
Otaxonov Saidaxror Ilhomjon oʻgʻli

Oʻzbekiston hududlarining barqaror rivojlanishi: omillar va koʻrsatkichlar tahlili 274
Hojiyev Tal’at Toshpoʻlatovich

Iqtisodchi va bugalterlarning jamiyatdagi o ‘rni va ahamiyati 282
Sohibova A’loxon Zafarjon qizi

Kasbiy ta’lim tashkilotlarida oʻquvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari .. 286
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna

Sugʻurta faoliyati hisobining normativ-huquqiy asoslari 292
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich

Raqamli iqtisodiyot: qishloq xoʻjaligi ishlab chiqarishini ixtisoslashtirish va joylashtirish 301
Bazarov Nazirjon Sobirovich, Moʻminov Baxodir Orifjonovich

Sport maktablaridagi yoqari sinf oʻquvchilarining chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati 306
Qon’irbayev Dastan

Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане 311
Салимов Шерзод Бахтиёрович

Cleaning of Salt Water Using Reverse Osmosis 316
Kungiratbay Sharipov, Nurmanov Ma’ruf

Aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy instrumentlar auditi uchun tavakkalchilikka asoslangan baholash mezonlarini takomillashtirish 326
Nuraliyev Behzod Baxtiyor oʻgʻli

Turizm investitsion salohiyatiga ta’sir kuchlari va ularga yechim 331
Ayubov Ilyos Ilxomovich

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

TURIZM INVESTITSION SALOHIYATIGA TA'SIR KUCHLARI VA ULARGA YECHIM

Ayubov Ilyos Ilxomovich
Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti,
i.f.f.d., PhD, dotsent

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada O'zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi investitsion salohiyati chuqur va tizimli o'rganilgan. Turizm iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida xorijiy sarmoyani jalb etishda, yangi ish o'rinlari yaratishda, hududiy tenglikni ta'minlashda va mamlakatning xalqaro imijini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Shu bois, turizmga investitsiya kiritish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar, mavjud to'siqlar va ularni bartaraf etish yo'llarini aniqlash bugungi kunda dolzarb masala sanaladi.

Kalit so'zlar: turizm, investitsiya, salohiyat, iqtisodiy rivojlanish, davlat-xususiy sheriklik, infratuzilma, investor, chet el kapitali.

Abstract: This scientific article deeply and systematically studies the investment potential of the Republic of Uzbekistan in the tourism sector. Tourism, as one of the strategic sectors of the economy, plays an important role in attracting foreign investment, creating new jobs, ensuring territorial equality and shaping the international image of the country.

Keywords: tourism, investment, potential, economic development, public-private partnership, infrastructure, investor, foreign capital.

Аннотация: В данной научной статье глубоко и системно изучается инвестиционный потенциал Республики Узбекистан в сфере туризма. Туризм, как одна из стратегических отраслей экономики, играет важную роль в привлечении иностранных инвестиций, создании новых рабочих мест, обеспечении территориального равенства и формировании международного имиджа страны. Поэтому выявление необходимых условий для инвестирования в туризм, существующих препятствий и путей их преодоления является актуальным вопросом на сегодняшний день.

Ключевые слова: туризм, инвестиции, потенциал, экономическое развитие, государственно-частное партнерство, инфраструктура, инвестор, иностранный капитал.

KIRISH.

Zamonaviy global iqtisodiyot sharoitida turizm sohasi ko'plab mamlakatlar uchun nafaqat an'anaviy iqtisodiy daromad manbai, balki kompleks iqtisodiy islohotlarni faollashtiruvchi strategik sektor sifatida shakllanmoqda. U bandlikni ta'minlash, infratuzilmani modernizatsiya qilish, chet el valyutasini jalb etish, madaniy va tabiiy meros obyektlarini iqtisodiy faol resursga aylantirish orqali ko'p tarmoqli iqtisodiy o'sishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, hozirgi davrda barqaror turizm modeli turizm sanoatini nafaqat hajman, balki sifat jihatdan ham rivojlantirishda muhim omil bo'lib, xalqaro darajada tan olingan investitsiyaviy mexanizm sifatida qaralmoqda.

Shu nuqtai nazardan, turizmning investitsion jozibadorligi — bu sohaga xususiy va xalqaro kapitalni jalb etish, investorlarga qulay biznes muhit yaratish va xavflarni minimallashtirish orqali yuqori iqtisodiy samaradorlikka erishish imkoniyatidir. Ammo bu jarayonga ta'sir ko'rsatuvchi omillar ko'p qirrali va murakkab bo'lib, ularni tahlil qilmasdan samarali siyosat yuritish mumkin emas. Ularga quyidagilar kiradi: huquqiy-normativ muhitning barqarorligi, byurokratik to'siqlar darajasi, transport va kommunikatsiya infratuzilmasi holati, mahalliy kadrlar salohiyati, moliyaviy institutlar ishtiroki, xavfsizlik tizimi va siyosiy barqarorlik darajasi. Aynan shu jihatlar investitsiyalarning oqimi va ularning sohada ishlatilish samaradorligini belgilovchi hal qiluvchi omillar hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda aynan turizmning investitsion salohiyatini oshirishga qaratilgan strategik islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilib kelinmoqda. Xususan, 2016-yildan buyon turizm sohasi mamlakat iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilib, ushbu soha uchun yangi institutsional baza yaratildi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan Turizm va madaniy meros vazirligi faoliyati kuchaytirildi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari kuchga kirdi, turizmga oid yirik infratuzilma loyihalariga

xorijiy va mahalliy investorlar jalb etildi. Shuningdek, 90 dan ortiq mamlakat fuqarolari uchun vizasiz kirish tartibi joriy qilinib, turizm oqimini oshirish orqali investitsiya muhitining likvidligi ta'minlandi.

Ammo mavjud salohiyatga qaramasdan, turizm investitsiyalariga to'siq bo'layotgan bir qator tizimli muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda yer ajratish jarayonining murakkabligi, qurilish va ekspluatatsiya normalarining turlicha talqin qilinishi, xizmat ko'rsatish sifati va kadrlar yetishmovchiligi, aksariyat hududlarda investitsiya uchun tayyor infratuzilmaning mavjud emasligi kabi holatlar investitsion jozibadorlikni cheklab qo'ymoqda. Bunday holatlarda yechim sifatida "hududiy turizm master-rejalari"ni ishlab chiqish, erkin iqtisodiy zonalar doirasida "turizm anklavlari"ni shakllantirish, raqamlashtirish asosida investorlar uchun "bir darcha" tizimini kuchaytirish zarur.

Shu bilan birga, investitsion salohiyatning to'liq ochilmasligi, turizm obyektlarining yetarli darajada rivojlanmagani, hududiy notekisliklar, infratuzilma muammolari va huquqiy tartibga solishdagi murakkabliklar mavjud bo'lib, bu sohaning raqobatbardoshligini pasaytirib kelmoqda. Ayni paytda, investorlar uchun barqaror muhit, ochiq axborot tizimi, ishonchli moliyaviy kafolatlar va tezkor ruxsatnomalar muhim mezon bo'lib qolmoqda. Bularning yo'qligi esa xalqaro va mahalliy sarmoyadorlarning turizmga bo'lgan qiziqishini susaytiradi.

Shu asosda mazkur ilmiy maqola O'zbekiston turizm sohasining investitsion salohiyatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni chuqur o'rganishga, ularning kuchini aniqlashga va mavjud to'siqlarga qarshi amaliy yechimlar taklif qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari sohada investitsion faoliyatni jonlantirish, zamonaviy boshqaruv tamoyillarini joriy etish, hududlar kesimida infratuzilmaviy va moliyaviy yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali barqaror turizmni rivojlantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI.

Mahalliy olimlar — A. To'rayev, D. Xo'jayev, N. Musurmonov va boshqalar tomonidan yozilgan ilmiy maqolalarda O'zbekistondagi turizm sohasining investitsion muammolari, iqtisodiy samaradorlik, hududiy tafovutlar, byurokratik to'siqlar va xususiy sektor ishtirokidagi loyihalarning natijadorligi tahlil qilingan.[1]

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Ushbu ilmiy maqola O'zbekiston Respublikasi turizm sohasining investitsion salohiyatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash va ularni samarali boshqarish bo'yicha takliflar ishlab chiqishga qaratilgan. Qiyosiy tahlil orqali O'zbekistonning turizm investitsion muhiti MDH davlatlari, shuningdek, Turkiya, Birlashgan Arab Amirliklari va Gruziya kabi turizm rivojlangan mamlakatlar bilan solishtirildi. Bu orqali xalqaro tajriba asosida O'zbekiston uchun mos keladigan samarali yondashuvlar ajratib ko'rsatildi.

TAHLIL VA NATIJALAR.

O'zbekiston Respublikasida turizm investitsion salohiyatining amaldagi holati va istiqbollarini tahlil qilish natijalariga ko'ra, sohada erishilgan sezilarli yutuqlarga qaramay, investitsion muhitni to'liq ishga solishga to'sqinlik qilayotgan tizimli muammolar hali ham mavjud. Davlat siyosatida turizm ustuvor tarmoq sifatida e'tirof etilayotgani quvonarli hol, biroq investitsiyalarni jalb etish, barqaror rivojlanish va raqobatbardosh turizm industriyasini shakllantirish uchun asosiy omillar mukammallik darajasiga yetmagan.

Jumladan: Normativ-huquqiy muhitdagi uzilishlar investitsiyalarning erkin harakatiga salbiy ta'sir qilmoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan qonunlar — "Turizm to'g'risida"gi qonun, davlat-xususiy sheriklik to'g'risidagi qonun, soliq yengilliklari va kafolatlar — nazariy jihatdan jozibador bo'lsa-da, ularning hududiy darajadagi qo'llanilishi izchil emas. Mahalliy hokimiyatlar va ijro organlarining bu boradagi tajribasi cheklangan, qarorlar ijrosida byurokratik murakkabliklar ko'plab investorlar uchun to'siq bo'lib xizmat qilmoqda. Yechim sifatida — investitsion qonunchilik ijrosini nazorat qiluvchi mustaqil monitoring tizimini joriy etish va barcha hududlarda yagona "investorlar uchun yo'l xaritasi" ishlab chiqish zarur;

Hududlar o'rtasidagi infratuzilmaviy tafovutlar investitsion oqimning faqat bir nechta turistik markazlarda jamlanishiga olib kelmoqda. Toshkent, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlarda investorlar uchun qulay sharoitlar mavjud bo'lsa-da, boshqa viloyatlar — ayniqsa tog'li va ekologik jihatdan jozibador hududlar — infratuzilmaning yetishmasligi sababli investitsiya manziligidan chetda qolmoqda. Yechim sifatida, "mintaqaviy investitsion turizm zonalari"ni shakllantirish, u yerga muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini davlat tomonidan olib kirish, va investorlar uchun tayyor yer maydonlarini auksionsiz taqdim etish tavsiya etiladi;

1 A. To'rayev. (2021). "O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda investitsiyaviy muhitni yaxshilashning zaruriyati." – Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali, №4.
D. Xo'jayev. (2020). "Turizm sohasida davlat-xususiy sheriklikning ahamiyati va istiqbollari." – TDIU Ilmiy axborotnomasi, №2.
N. Musurmonov. (2022). "O'zbekistonda barqaror turizm rivojlanishining asosiy omillari." – Samarqand iqtisodiyot instituti ilmiy jurnali, №1.

Davlat-xususiy sheriklik (DXSH) mexanizmlarining yetarli ishlamasligi investorlar ishonchini pasaytirmoqda. Mavjud sheriklik takliflari koʻpincha uzoq muddatli, yuqori xavfli va murakkab moliyaviy tuzilmaga ega boʻlmoqda. Bunday shartlar kichik va oʻrta biznes vakillari uchun jozibadorlikni kamaytiradi. Yechim sifatida, DXSH loyihalarini kichik paketlarga ajratish, xavfni davlat tomonidan qisman sugʻurtalash va tezkor daromad keltiruvchi pilot loyihalar orqali xususiy sektorni jalb qilish tavsiya etiladi;

Inson kapitalining zaifligi turizm investitsiyalarining samaradorligiga salbiy ta’sir koʻrsatmoqda. Xodimlarning kasbiy malakasi, xorijiy tillarni bilish darajasi va zamonaviy xizmat koʻrsatish madaniyatining pastligi turistlar tajribasini pasaytiradi. Bu esa salbiy sharhlar va qayta tashriflar sonining kamayishiga olib keladi. Yechim sifatida, turizm oliy oʻquv yurtlarida amaliyotga yoʻnaltirilgan oʻquv dasturlarini kengaytirish, xalqaro turizm tashkilotlari bilan qoʻshma sertifikat kurslarini tashkil etish va hududlarda xizmat koʻrsatish malaka markazlarini ochish lozim;

Xalqaro brending va imij siyosatining markazlashuvi Oʻzbekistonning jahon bozoridagi pozitsiyasini cheklamoqda. Ayni paytda turizm targʻiboti asosan markaziy tashkilotlar tomonidan olib borilmoqda, mahalliy hokimiyatlar, kichik biznes va no-davlat sektor bu jarayonga kam jalb etilgan. Yechim sifatida, har bir hudud uchun alohida marketing strategiyasi ishlab chiqish, brend menejmentni hududiy miqyosda amalga oshirish va xalqaro yarmarkalarda viloyatlar nomidan ishtirok etish tizimini yoʻlga qoʻyish tavsiya etiladi;

Raqamli infratuzilma va investorlarga axborot yetkazish tizimidagi kamchiliklar investitsiyaviy qarorlar qabul qilishda noaniqliklarni kuchaytiradi. Hozirda mavjud axborot tizimlari toʻliq ishlamayapti, interfeyslar murakkab, zarur ma’lumotlar va ruxsatnomalar boʻyicha yagona ochiq portal mavjud emas. Yechim sifatida, “Turizm investori uchun raqamli platforma” ishlab chiqish, barcha yer uchastkalari, imtiyozlar, ruxsatnomalar va DXSH takliflarini yagona platformaga jamlash zarur.

Tanqidiy tahlil shuni koʻrsatadiki, mavjud investitsion salohiyatni ishga solishga toʻsqinlik qilayotgan omillar — bu faqat infratuzilmaviy yoki moliyaviy muammolar emas, balki boshqaruv yondashuvlarining tizimsizligi, joylardagi ijro intizomining sustligi, kadrlar yetishmovchiligi va xususiy sektor bilan ishonchli hamkorlikning yetishmasligidir.[2]

Shu bilan birga, mavjud holatga qaramay, Oʻzbekistonning turizm sohasi katta ichki va tashqi salohiyatga ega. Davlat siyosati bu borada qat’iy va ijobiy yoʻnalishda harakat qilmoqda. Biroq tizimda chuqur islohotlar qilinmas ekan, mavjud resurslar toʻliq ishga solinmasligi mumkin. Investitsiyalar oqimini jalb etish uchun muhitni faqat “qogʻozda” emas, balki real hayotda ham soddalashtirish, xavfsiz va barqaror investitsiya tizimini shakllantirish zarur.[3]

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Yuqoridagi tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekiston Respublikasida turizm sohasi sezilarli darajadagi investitsion salohiyatga ega boʻlishiga qaramasdan, mavjud imkoniyatlardan toʻliq va samarali foydalanilmayapti. Bu salohiyatni ishga solish uchun zarur boʻlgan shart-sharoitlar ba’zi hollarda mavjud boʻlsa-da, ularni amaliyotga toʻliq tadbiq etish boʻyicha tizimlilik, muvofiqlik va ijro intizomida muammolar mavjud. Investitsion muhitning shakllanishi va rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar koʻp qirrali va oʻzaro bogʻliq boʻlib, ularning birortasi yetarli darajada rivojlanmasa, butun tizim izchil ishlamaydi.

Avvalo, qonunchilik bazasida qabul qilingan imtiyoz va kafolatlar real hayotda toʻliq ishlamayapti. Bu holat, ayniqsa, chet ellik sarmoyadorlar uchun noaniqlik va ishonchsizlik muhitini shakllantiradi. Shu bois, huquqiy islohotlarni faqat rasmiy hujjatlar bilan cheklab qolmay, ularning bajarilishini mahalliy darajada qat’iy ta’minlash zarur. Ayniqsa, “bir darcha” tamoyili amalda soddalashtirilgan, tezkor va investor uchun qulay tizimga aylanishi kerak.

Shuningdek, turizm infratuzilmasi hududlar boʻyicha bir xil emas. Markaziy shaharlardagi yirik loyihalarga e’tibor yuqori boʻlsa-da, chekka va kam rivojlangan hududlar investitsiyaviy jihatdan e’tibordan chetda qolmoqda. Shu sababli, eng avvalo, transport, yoʻl, muhandislik-kommunikatsiya, suv, elektr va internet kabi asosiy infratuzilmalar rivojlantirilishi lozim. Bu nafaqat sayyohlar, balki sarmoyadorlar uchun ham xavfsiz va qulay muhitni shakllantiradi.

Davlat-xususiy sheriklik masalasiga kelsak, bu yoʻnalishning nazariy modeli mavjud boʻlsa-da, amaliy mexanizmlar hali toʻliq ishlamaydi. Koʻplab tadbirkorlar investitsiya xavfini oʻz zimmasiga olishni istamaydi, chunki rentabellik kafolati yoʻq, loyihalar murakkab va uzoq muddatli boʻlib qolmoqda. Shu bois, sheriklikning moliyaviy va huquqiy asosi yanada soddalashtirilib, xavf va foyda oʻrtasidagi muvozanat tiklanishi lozim.

Bundan tashqari, malakali kadrlar masalasi ham dolzarb. Ayni paytda turizm sohasida xorijiy tillarni biladigan, zamonaviy servis madaniyatiga ega mutaxassislar yetishmayapti. Bu esa xizmat sifati va sayyohlar-

2 Oʻzbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining 2023-yil investitsiya portfeli va loyihalar toʻgʻrisidagi rasmiy axborot byulletenlari. https://www.mift.uz

3

ning qoniqish darajasiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Kadrlar tayyorlash tizimini yangilab, amaliyotga yo‘naltirilgan, zamonaviy o‘quv dasturlarini ishlab chiqish talab etiladi.

Shuningdek, investorlar uchun zarur bo‘lgan ma’lumotlar ochiqligi, tahliliy axborotlar va ruxsatnomalar bo‘yicha yagona raqamli platformalar ishlab chiqilishi kerak. Bu shaffoflik va ishonch muhitini kuchaytiradi.

Xalqaro darajada O‘zbekistonning turizm imijini mustahkamlash, mamlakatni xavfsiz, zamonaviy va istiqbolli investitsiya yo‘nalishi sifatida tanitish, global maydonlarda faol targ‘ibot olib borish ham muhimdir. Bunda markaziy tashkilotlar bilan bir qatorda mahalliy hokimiyatlar, NNTlar va xususiy sektor vakillari ham faol ishtirok etishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, turizm investitsion salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun tizimli, mintaqaviy va institutsional yondashuv talab etiladi. Bu faqat markaziy hokimiyat emas, balki barcha ishtirokchilar — davlat organlari, mahalliy hokimiyatlar, xususiy sektor, ta’lim muassasalari va jamoatchilik o‘rtasidagi uzviy hamkorlikni talab qiladi. Faqat mana shunday birlashgan yondashuvgina mamlakatimizning turizmda kuchli investitsiya markaziga aylanishiga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining 2023-yil investitsiya portfeli va loyihalar to‘g‘risidagi rasmiy axborot byulletenlari. https://www.mift.uz
2. Аюбов И.И. Ўзбекистон туризм хизматлари бозорида инвестицион муҳитини назарий-методологик асосларини такомиллаштириш // Сервис – С.: 2020 йил, №2. 98-101 б. (08.00.00; №20)
3. Аюбов И.И. Ўзбекистонда молиявий стратегияни шакллантиришнинг айрим хусусиятлари. Иқтисодиётни модернизация шароитида хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш истиқболлари. Республика илмий-амалий конференцияси материаллар тўплами.– С.: СамИСИ - 2017 й. 215-217 б.
4. Аюбов И.И. Роль инвестиции в сфере услуг в условиях либерализации. Корпоратив бошқарув: назария ва амалиёт.Республика илмий семинар материаллар тўплами. – Т.: “Fan va texnologiya”- 2019 йил. 238-240 б.
5. Аюбов И.И. Туристский рынок – механизм для привлечения инвестиций. Инновацион иқтисодиётни шакллантиришда хизмат кўрсатиш соҳасининг ўрни ва ролини ошириш муаммолари.Республика илмий–амалий конференцияси материаллар тўплами. – С.: СамИСИ - 2019 й. 107 б.
6. Аюбов И.И. Как инвестиционный климат влияет на эффективности привлечения инвестиции в туризм. Буюк ипак йўли чорараҳасида зиёрат туризмнинг ренессанси. Халқаро илмий-амалий конференцияси материаллар тўплами. – С.: СамДУ, 2019 йил. 89-91 б.
7. A. To‘rayev. (2021). “O‘zbekistonda turizmni rivojlantirishda investitsiyaviy muhitni yaxshilashning zaruriyati.” – Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali, №4.
8. D. Xo‘jayev. (2020). “Turizm sohasida davlat-xususiy sheriklikning ahamiyati va istiqbollari.” – TDIU Ilmiy axborotnomasi, №2.
9. N. Musurmonov. (2022). “O‘zbekistonda barqaror turizm rivojlanishining asosiy omillari.” – Samarqand iqtisodiyot instituti ilmiy jurnali, №1.

muhandislik
& iqtisodiyot
ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Zokir Alibekov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 6

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali 26.06.2023-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**